Helsinki

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
2.10.2026
Glenn Gassen
Helsingin kaupunki

HE 109/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungin asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp). Helsinki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Helsingin kaupungin kanta

1) Helsingin kaupunki ei kannata kotoutumistukena maksettavaa tavanomaista yleistukea alempaa etuustasoa eikä työskentely-, asumisaika- ja kielitaitoperusteista erottelua. Esitetylle kannustinvaikutukselle ei ole riittävän vahvaa näyttöä, ja alempi tuki voi siirtää kustannuksia toimeentulotukeen.

2) Kielitaidon ja työllistymisen edistäminen edellyttää laadukkaita, saavutettavia ja oikea-aikaisia palveluja. Työvoimaviranomaisille ehdotetut uudet tehtävät lisäävät hallinnollista työtä ja edellyttävät selkeitä vastuita sekä riittävää rahoitusta.

3) Uudistuksen taloudelliset ja yhteiskunnalliset, sekä lapsi-, perhe- ja sukupuolivaikutukset on arvioitava uudelleen.

4) Helsinki kannattaa tilapäistä suojelua saavien pääsyä työttömyyden perusteella maksettavan ensisijaisen etuuden piiriin.

Eriyttävä etuustaso ei ole perusteltu kotoutumisen kannustin

Esitys asettaisi hiljattain Suomeen muuttaneet eri asemaan maassaoloajan, työssäoloehdon ja kotimaisen kielen taidon perusteella. Alkuperään ja kieleen läheisesti kytkeytyvä erottelu ei tue yhdenvertaisuutta eikä itsessään edistä kotoutumista. Taloudellisen tuen alentamisen vaikutuksesta kielen oppimiseen tai työllistymiseen ei esitetä riittävän vahvaa näyttöä, ja esityksen omissa arvioissa työllisyysvaikutus jää vähäiseksi. Lisäksi työllisyysvaikutukset voivat olla pitkäaikaisessa tarkastelussa jopa haitalliset, jos työllistyminen tapahtuu heikoin valmiuksin. Työllisyysvaikutuksissa tulisikin huomioida esim. pohjoismaiset tutkimustulokset maahan muuttaneiden kielikoulutuksen ja pitkäaikaisten työllisyysvaikutusten positiivisesta yhteydestä. Jos alempi yleistuki korvautuu perustoimeentulotuella, käytettävissä olevat tulot ja kannustin eivät käytännössä muutu. Kustannuksia siirtyy ensisijaisesta etuudesta toimeentulotukeen, ja asiointi useassa etuusjärjestelmässä lisääntyy.

Kielitaidon saavuttaminen edellyttää laadukkaita ja saavutettavia palveluja

Kotimaisen kielen taito tukee kotoutumista ja työllistymistä, mutta sen kehittymiseen vaikuttavat monet yksilölliset ja palvelujärjestelmään liittyvät tekijät (kuten koulutuksen saatavuus ja laatu, luku- ja kirjoitustaito tai terveydentila), joihin etuustason alentaminen ei olennaisesti vaikuta.

Helsinki

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
2.10.2026
Glenn Gassen

B1.1-tason sitominen etuuden tasoon on ongelmallista, koska kaikki kotoutumiskoulutuksen suorittaneet eivät saavuta tasoa koulutuksen aikana. Maksuton kielitutkinto on kannatettava, mutta se edellyttää riittävää rahoitusta. Kotoutujille on turvattava yhdenvertainen pääsy opetukseen, tukeen ja kielitaidon osoittamiseen. Hyväksyttävät osoittamistavat ja etuuden keskeiset ehdot on määriteltävä selkeästi ja ennakoitavasti.

Työvoimaviranomaiselle ehdotetaan uusia, osin sen ydintehtävien ulkopuolelle sijoittuvia tehtäviä

Lakiesitys lisäisi työvoimaviranomaisen tehtäviä, hallinnollista työtä ja kustannuksia, koska työvoimapoliittisten lausuntojen määrä kasvaisi sekä selvitettävät asiat laajenisivat kielitaitoedellytysten selvittämiseen, poikkeusperusteiden arviointiin ja kuuden kuukauden takuuajan seurantaan. Tämä vähentäisi aikaa työllistymistä edistävästä asiakastyöstä. Työvoimaviranomaisen ei tule tehdä terveydentilaa tai vammaisuutta koskevaa lääketieteellistä arviointia kielitaidon osoittamismahdollisuuksista. Ratkaisun tulee perustua ainoastaan terveydenhuollon arvioon. Vastuut, tiedonsaantioikeudet ja äidinkieltä koskevan tiedon käyttö on säädettävä yksiselitteisesti, yhdenmukaisesti ja oikeusturvan takaavasti.

Helsinki kannattaa viivytyksetöntä pääsyä palvelutarvetta vastaavaan palveluun. Palvelutakuun mukaisten palveluiden tulisi vastata yksilöllistä tarvetta ja edistää tosiasiallisesti kielitaitoa tai työllistymistä. Uudet lakisääteiset velvoitteet on korvattava kunnille täysimääräisesti alueellisen asiakasmäärän ja todellisten kustannusten mukaisesti.

Uudistuksen vaikutuksia koskeva arviointi edellyttää vielä useilta osin tarkentamista

Vaikutusarvioihin liittyy huomattavaa epävarmuutta ja ne perustuvat osin nykyisiin rekisteriryhmiin, vaikka sääntely koskisi lain voimaantulon jälkeen Suomeen muuttavia. Arvioinnissa on huomioitava myös toimeentulotuen muutosten, kotihoidon tuen asumisaikavaatimuksen ja kotoutumispalvelujen uudistuksen yhteisvaikutukset samoihin henkilöihin ja kuntien palveluihin. Esitys ei huomioi, että eriarvoistava kotoutumistuki voi heikentää luottamusta yhteiskuntaan ja lisätä väestöryhmien välistä segregaatiota.

Esitys heikentäisi osan kotitalouksista taloudellista asemaa, voi lisätä toimeentulotukiriippuvuutta ja vaikuttaisi lapsiin vanhempien toimeentulon kautta. Lapsivaikutuksia ei voida pitää vain välillisinä tai vähäisinä. Lähtökohdaksi on otettava lapsen edun ensisijaisuus ja lapsiperheköyhyyden ehkäiseminen. Koska kohderyhmässä on enemmän naisia kuin miehiä ja naisten työllistymiseen vaikuttavat usein hoivavastuut sekä palveluihin pääsy, vaikutukset voivat olla sukupuolittuneita. Palvelujen, varhaiskasvatuksen ja kielikoulutuksen tosiasiallinen saatavuus on huomioitava ennen etuustason kytkemistä yksilön toimintaan.

Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen on kannatettava

Helsinki kannattaa tilapäistä suojelua saavien työttömien työnhakijoiden pääsyä työttömyyden perusteella maksettavan ensisijaisen etuuden piiriin yhdenvertaisesti muiden työnhakijoiden kanssa.

Helsinki

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
2.10.2026
Glenn Gassen

Muutos selkeyttää etuusjärjestelmää ja voi vähentää toimeentulotukiriippuvuutta. Vaikutukset on arvioitava ajantasaisesti ja kunnille aiheutuvat kustannukset korvattava.